

הכנסת

גדעון האוזנר: התחבולה

ספורט

אסתר שחמורוב: עד החצי

כימעט בשום עניין חשוב לא הצביעה הכנסת בתשל"ב לפי מצפונם, הכרתם והבנתם של רוב חבריה, אלא על פי מיעוטה של אדם אחד: **גדעון האוזנר**. רוב חבריה הכנסת תומכים בסתר ליבם בביטול הכפיה הדתית, בהנהגת נשואין אזרחיים לכל, בהחזרת עקורי בירעם ואיקרית. בהמשך קיום שיטת-הבחירות היחסית, אולם הכנסת הצביעה נגד כל העניינים האלה.

מכריעה בכנסת שיכבה גדולה של "אנוסים" — חלקם חברי מפלגות-אנוסות שלמות. חלקם אנוסים פרטיים בתוך מפלגותיהם. אלה ואלה לא היו ראויים לרחמים — כי בכל מיקרה היה זה אנוס-מרצון, מצד אנשים שלא היו מוכנים להקריב את הקריירה שלהם, ומצד מפלגות שלא היו מוכנות לוותר על הנאות השילטון, למען הנאמנות לעקרונותיהם.

הדגים שיטה זו במיבצע מזהיר ח"כ **ל"ע גירעון האוזנר**. יחד עם חבריו הצביע נגד הצעת **אורי אבנרי** להנהגת נשואין אזרחיים לכל, ונגד הצעה מתונה יותר של **מאיר אביזור**. לאחר מכן הציע הצעת-חוק מסופקת למדי משלו. מפ"ם ול"ע תמכו בו להלכה — אך כשהגיעה שעת ההצבעה דחו אותה. "לכמה ימים" כדי לשמור על כסאותיהם בממשלה. דחייה זו נמשכה עד סוף השנה, וחימשך מן הסתם עד תום כהונת הכנסת. כך, בלי לשלם שום מחיר, נהנו האוזנר וחבריו מכל הוותר של לוחמים למען צדק, קיבלו פירסומה אדירה — ונשארו חברים מטונקים בממשלה המנציחה את העוול.

ההצבעה החשובה ביותר היתה למען שינוי שיטת הבחירות, לפי יוזמת **גד יעקובי**, שהוצאה מן המגירה כדי לחסל את הסיעות הקטנות שהיו אחראיות כימעט לכל היוזמות בכנסת — ובייחוד את סיעת העולם הזה — כוח חדש, שהמשיכה להחזיק בשיא היוזמות בכל השטחים, ושגולדה מאיר פקדה פומבית לסלקה בכל מחיר.

ספורטאי ישראל לא הנחילו נחת מרובה לאזרחי ה"מדינה בתשל"ב. להיפך, שורה של בזיונות, מפלות וייצוג בלתי מכובד הוכיחו כי שום דבר לא השתנה באופן מהותי בספורט הישראלי. למרות מאמצי הטיהור והשיפור, חותם העסקנים עדיין היה חקוק על כל צעד כמעט שעשו ספורטאי ישראל וקבע את רמתם המבצעית והמוסרית.

בין הכשלונות הבולטים של השנה: כשלון נבחרת הכדורגל הישראלית במשחקי אליפות אסיה, כשלון נבחרת הכדורסל בטורניר על כרטיס הכניסה לאולימפיאדה והבזיון המחפיר של ספורטאי ישראל שייצגו את ישראל באולימפיאדה ה-20 במינכן, שנעדרו מטקס האזכרה לקרבנות מחנה ההשמדה בדאכאו.

רק מספר קרני אור בקעו בחשיכה הכמעט מוחלטת. בזירה הפנימית, על מגרש הכדורגל, זרח כוכבו של אליהו חדש, **נתנאל** ("טוני") **שרעבי**, שהעלה את קבוצתו, הפועל מרמורק לליגה הלאומית. בכדורסל צץ בין לילה גיבור חדש, **מיקי ברקוביץ**, שהוביל את נבחרת הנוער הישראלית בכדורסל לנצחון היסטורי על נבחרתה של ברית-המועצות. גם בתחרויות העולמיות על אליפות השיט בסירות מדגם 420, זכתה ישראל בכבוד, כשישיטה העניקה לה את תוארי אליפות העולם לבוגרים וגוער.

אך כל אלה התגמדו נוכח הישגה המרשים של האצנית **אסתר שחמורוב**, הישראלית היחידה במשחקים האולימפיים, שערב תשל"ג העניקה לישראל את ההצדקה היחידה להשתתפותה באולימפיאדות. אסתר היתה הספורטאית הישראלית הראשונה שהגיעה לתחרות חצי גמר במסגרת משחקים אולימפיים איזה שהם, קבעה שיא ישראלי חדש בריצת 100 מטר ודורגה במקום ה-11 בין הנשים המהירות בריצת מאה המטרים, זכתה בהישג נאה בריצת 100 מטר משוכות. למרות שלא הביאה עימה ממינכן כל מדליה, היא העניקה לספורטאי ישראל שיעור בייצוג מרשים ומכובד בזירה הבינלאומית.

טלוויזיה

דן שילון: דם חדש

משפט

אלכרד ויתקון: פסטיבל

היה זה רק טבעי שהשידורים המלהיבים, המקצועיים והמעולים ביותר השנה בטלוויזיה הישראלית, היו השידורים הישירים, שהועברו באמצעות לוויין ממשחקי האולימפיאדה ה-20 במינכן. תרמה לכך רבות עזרתה של הטלוויזיה הגרמנית. אך לא ניתן היה להגיע להישג כה נכבד ללא גיבוש ומקצועיותה של מחלקת הספורט בטלוויזיה הישראלית, שהשידורים הישירים ממינכן היו גולת הכותרת של מישוריה השנתיים.

האיש האחראי לרמתה הגבוהה של מחלקה זו המגישה את חבט ספורט — ללא כל יחס לרמת שידורי החדשות האחרים — הוא **דן שילון**. שילון, שבתחילת השנה נקרא לעמוד בראש מחלקת החדשות של הטלוויזיה, ניסה להזרים בה דם חדש ולהפעילה במתכונת של שידורי חדשות המקובלים בעולם, נאלץ להתפטר מתפקידו זה ולחזור אל מחלקת הספורט, שם הוכיח את כישרונות התיאסוף, האירגון והגשת החומר שלו.

בים הבינוניות של הטלוויזיה, שחרגה משיגרתה רק לתקופה קצרה, בעת שידורי יום השישי של התוכנית אתחול, שלושם לא הכל עובר בבימויו של **מרדכי קירשנבום**, היו שידורי הספורט של דן שילון בבחינת חריג מרענן.

קודש הקודשים של ישראל — מערכת המישפט — נחלה בתשל"ב מכה חמורה. הדבר לא קרה במיסגרת מישפט, אלא בקשר עם ועדת-חקירה שבראשה עמד השופט **אלפרד ויתקון**. הור"ט עליה לחקור את פרשת נתיבי נפט, אחרי שכבר הגיעה לממדים של סערה ציבורית חסרת-תקדים. כאשר נתברר כי ויתקון המליץ על המשך כהונתו של מנכ"ל נתיבי נפט, **מוטי פרידמן**, למרות שנתגלה כי עשה הונו-עתק על חשבון האזרח, נקבר הדו"ח מתחת למטר התגובות הציבוריות הזועמות. כאשר הוסיף על כך ויתקון החלטה לשלם סכומי-ענק לפרקליטים, והעיר ש"פסטיבלים עולים כסף", כימעט התפוצצה הארץ מועם. שריהמישפטים, **יעקוב שימשון שפירא**, התפטר הפרקליטים היקרים, ובראשם **רם כספי ויעקוב פלד**, **מונ**, ויתרו על חלק מן השכר. אולם אי-אפשר היה להשיב את הגלגל אחורה. נתגלה לכל כי קומץ קטן של פרקליטים פרוטקציונרים גוזל מיליונים מכספי הציבור, ונסתבר לתמימים כי בית-המישפט אינו מורכב מדמויות על-אנושיות, אלא מאנשים בשר-ודם, שכל חולשות אנוש פוקדות גם אותם. בסוף תשל"ב היה היחס לבית-המישפט מציאותי יותר, פרוזאי יותר, מאשר בראשיתה.

ספרות

חיים גורי: נוסטלגיה

יהדות

דויד מארקיש: המאבק

קיומם של הסופרים והמשוררים בישראל הורגש השנה לא כל כך בזכות יצירותיהם, כמו בשל נסיון התארגנות אחד שקיימו, כאשר קבוצה של מושכיר-עט ניסתה להרים קולה נגד העוול שנגרם לעקורי איקריה ובירעם. שיחת רעים מלומדה אחת עם ראש-הממשלה וגם קולם של אלה הפך לקול ענות חלושה. העדרה של ספרות ישראלית ראויה לשמה בלט לא רק מעל מדפי הספרים אלא גם במאבקים המוסריים-רוחניים בהם נחבצו להתייצב. בין הכתבים למיניהם שהמשיכו להציף את השוק אך היו רחוקים מספרות בלטה יצירה הומוריסטית שכבשה מיד את השוק, היתה זה המילון העולמי לעברית מדוברת, בעריכתם של **נתיבה בן-יהודה ודן בן-אמון**, יצירה מקורית רבת חידודים, העשויה להיות את אחד המקורות לחקר הסלנג הישראלי. באותה מידה בלטה בין המשוררים, המשוררת הדתית, **זלדה**, שהתנשאה והתרוממה השנה מעל ומעבר לשאר משוררי ישראל.

יצירה מקורית אחרת, בתחום הספרותי הטהור, היתה הספר החשונג של **חיים גורי**, שהפך לא רק לרב-המכר של השנה אלא גם לספר השנוי ביותר במחלוקת. הספר, שאינו אלא התרפקות נוסטאלגית על הווי תל-אביב וארץ-ישראל בשנות הארבעים, תוך גלוריה-קציה מודעת של הנוער העיברי תחת שילטון המנדט, זכה למבקרים ושוללים רבים. באותה מידה כמו המעריצים שכבש, מבלי להתייחס לערכו הספרותי, הרי עצם החייאתם של נופי דורות שנעלמו בסיגנון מקסים הסחף את הקורא בריחותיה, צליליה ונופיה של ארץ-ישראל האבודה, הוא הישג ראוי להערכה.

הגורם העיקרי בעולם, ששלל עקרונית את אחדות העם היהודי, עשה יותר מכל גורם אחר כדי להגבירה ולהפ"ר עליה. היתה זאת ממשלת ברית-המועצות, שעשתה בסוף תשל"ב מעשה שהדהים את העולם כולו: הטלת "כופר הדיופולמות" על יהודים סובייטיים, המקבלים היתרי-עלייה לישראל.

לפני כן הפכה העלייה הסובייטית לעניין שבשיגרה. הבעיות עם עולי גרוזיה עוררו בארץ תמיהה, והפריב"ר לגיות שניתנו לעולים יצרו בפעם הראשונה מתחות של ממש בין העולים והנוער שגדל בארץ.

אך הגזירה הסובייטית החדשה השכיחה בעיות אלה, ליכדה מחדש את היהודים בעולם, וגם בישראל, סביב דגל משותף. דמויות הלוחמים למען העליה בתוככי ברית-המועצות, בצד הלוחמים למען הליברליזציה בארץ הסובייטית, טיס עוצמה. עוררו אהדה, ולפעמים הערצה.

בין אלה בלט מאבקם של **דויד ואירנה מארקיש**, שסיפור הפרדתם הנוגע ללב היה יותר טראגי מאשר גורלם של מדענים יהודים מפורסמים, כמו הפרופסור **בנימין ליוויץ** או הדי"ר **אביגדור מנדרצוויץ**, שדעת הקהל העולמית גויסה כדי לאפשר את עלייתם ארצה.

דויד מארקיש, 34, בנו של הסופר היהודי פרץ מאר"קיש, שנרצח בפקודת סטאלין, לא הורשה לעלות, שעה שרעייתו אירנה עלתה לארץ, יצאה למסע שיכנוע עולמי כדי לאלץ את שילטונות ברית-המועצות להתיר גם את עלייתו של בעלה ממנו הופרדה. מאבקם סימל השנה את המאבק להמשך עליית יהודי ברית-המועצות.